



## Oog voor vis: vissenwelzijn verbeteren

*Position paper voor het rondetafelgesprek Vissenwelzijn van de Tweede Kamercommissie LNV  
Annemarie Brijder, Compassion in World Farming Nederland*

### Veel dieren, weinig regels

---

Jaarlijks worden er in Nederland naar schatting bijna vijftien miljoen vissen gekweekt en vier miljard vissen gevangen voor consumptie. In Europa gaat het om tussen de 39 en 108 miljard vissen en wereldwijd is de schatting zo'n 970 tot 2.700 miljard vissen per jaar. De marge van deze schattingen is ruim, omdat de industrie geen aantallen dieren maar gewicht doorgeeft. Dit alleen al geeft aan dat het 'individuele welzijn' van vissen niet serieus meegenomen wordt in deze keten.

Ondanks de enorme omvang van deze industrie zijn er nauwelijks welzijnsregels voor het vangen, kweken en doden van vissen. En dat terwijl er inmiddels wetenschappelijke consensus is dat vissen pijn, angst en stress kunnen ervaren. Dit is ook de conclusie van de Raad van Dieraangelegenheden (RDA). In hun zienswijze 'Welzijn van Vissen'<sup>1</sup> staat dat in de omgang met vissen bewuster rekening moet worden gehouden met hun welzijn en integriteit. Ook de meeste Nederlanders<sup>2</sup> vinden dat vissen betere bescherming verdienen.

De weg 'naar een duurzame visserij' kan niet los gezien worden van een sterke verbetering van het vissenwelzijn. Vissenwelzijn moet dan ook een integraal onderdeel worden van duurzaam nationaal en Europees visserijbeleid. Het is de hoogste tijd dat er specifieke welzijnsregels voor het houden, transporteren, vangen en doden van iedere vissoort ontwikkeld worden.

Hoewel het een andere diergroep betreft, is het belangrijk om hier te noemen dat kreeftachtigen, zoals kreeften, krabben waarop ook gevist wordt, tevens bescherming verdienen. Het bewijs dat ook zij pijn en stress kunnen ervaren stapelt zich op<sup>3</sup>. Een diervriendelijkere omgang en de ontwikkeling en verplichting van pijnloze dodingsmethodes zijn daarom ook voor deze dieren gewenst.

### Vissen in kwekerijen: welzijn verdient aandacht

---

De huidige huisvestingssystemen bij viskwekerijen zijn niet ontwikkeld op basis van de behoeften en het gedrag van vissen, maar uit oogpunt van efficiëntie. De dieren leven in kale recirculatie-bassins met zeer hoge aantallen onder omstandigheden die drastisch afwijken van hun natuurlijke leefomgeving en waarbij natuurlijk gedrag vrijwel onmogelijk is. Zo leven palingen van nature een belangrijk deel van hun leven solitair en leggen vaak duizenden kilometers af. In een kwekerij leeft

---

<sup>1</sup> <https://www.rda.nl/publicaties/zienswijzen/2018/03/07/welzijn-van-vissen-verdient-meer-aandacht-van-overheid-en-andere-betrokken-partijen>

<sup>2</sup> <https://www.ciwf.nl/nieuws/2018/08/nederlanders-willen-beter-vissenwelzijn>

<sup>3</sup> <https://www.crustaceancompassion.org.uk/do-crustaceans-feel-pain>

het dier met duizenden dicht op elkaar in een kleine ruimte<sup>4</sup>, met een vergelijkbare bezettingsgraad van 125-1250 palingen in een volle badkuip.

In kwekerijen wordt geen recht gedaan aan de natuurlijke behoeften van de dieren als schuilen, foerageren, jagen, verkennen en rusten. Het is bekend dat hoge sterfte (binnen bepaalde fases) door onder andere kannibalisme en ziektes voorkomt<sup>56</sup>. Ook worden de vissen meerdere keren blootgesteld aan handelingen die tot stress kunnen leiden, zoals het sorteren op gewicht, het onthouden van voer en transport.

Wij vinden dat de behoeften van vissen voorop moeten staan en dat voor elke vissoort een diergericht en integraal duurzaam huisvestingssysteem moet worden ontworpen. Dit is bovendien nodig om te voldoen aan de wettelijke algemene uitgangspunten die stellen dat vissen niet onnodig mogen lijden en dat ze voldoende ruimte moeten hebben om tegemoet te komen aan hun fysiologische en ethologische behoeften<sup>7</sup>.

### Aanbevelingen

- Stimuleer onderzoek naar de behoeften en gedrag van de verschillende vissoorten die gehouden worden in kwekerijen om geschikte huisvestingsystemen te kunnen ontwikkelen.
- Stel op basis van welzijnsonderzoek criteria voor welzijnsmonitoring op en maak daarbij gebruik van bestaande richtlijnen<sup>891011</sup>. De nu gemeten parameters, groei, gezondheid en sterfte van vissen, zijn te algemeen en te grof voor het bepalen van het welzijn van vissen. Maak met de sector een verbeterplan en toetsingskader, waarmee wordt voldaan aan de fysiologische- en gedragsbehoeften van iedere vissoort. Neem daarin nieuwe technieken die het mogelijk maken om individueel welzijn te monitoren mee<sup>12</sup>. Als blijkt dat bij bepaalde vissoorten überhaupt niet kan worden voldaan aan hun behoeften, zijn deze niet geschikt om te houden.

Voor meer informatie verwijzen we u graag naar het rapport '[Kweekvissen in Nederland: vee-industrie onderwater](#)' dat we dit jaar publiceerden: [www.ciwf.nl/kweekvisrapport](http://www.ciwf.nl/kweekvisrapport)

## Verbeter toezicht op welzijn in kwekerijen

---

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) heeft als taak bedrijven die dieren houden en slachthuizen te inspecteren of ze zich aan de regels voor dierenwelzijn houden. Vissen vallen echter buiten de boot. Behalve zeer incidentele controles of de verplichte bedwelming voor de slacht bij

---

<sup>4</sup> EFSA (2008) Animal welfare aspects of husbandry systems for farmed fish - European eel.

<http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/809.htm>

<sup>5</sup> <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/809.htm>

<sup>6</sup> Poelman, M., van Vis, J. W. de (2009) Aanzet tot Operationele Welzijnsindicatoren voor de Biologische Aquacultuur. <https://edepot.wur.nl/12957>.

<sup>7</sup> Besluit houders van Dieren <http://wetten.overheid.nl/BWBR0035217/>

<sup>8</sup> <https://www.eurogroupforanimals.org/news/aquatic-life-institute-publishes-new-guide-fish-welfare>

<sup>9</sup> <https://www.oie.int/en/standard-setting/aquatic-code/access-online/>

<sup>10</sup> <https://www.compassioninfoodbusiness.com/resources/fish/>

<sup>11</sup> <https://www.nevevi.nl/wp-content/uploads/2020/03/Gedragscode-voor-viskwekers-dec-2019.pdf>

<sup>12</sup> <https://www.eurogroupforanimals.org/news/artificial-intelligence-enable-individualised-fish-monitoring-intensive-aquaculture>

paling plaatsvindt<sup>13</sup>, wordt er niet gelet op dierenwelzijn bij de inspecties in viskwekerijen<sup>14</sup>. Vissenwelzijn kan dan ook beter beschermd worden door verscherping van toezicht en controle in kwekerijen en slachterijen.

#### Aanbevelingen

- Geef de NVWA daarom in samenwerking met het ministerie van LNV instrumenten om te kunnen handhaven op welzijn en laat haar, net als in de veehouderij, onaangekondigde jaarlijkse controles uitvoeren bij viskwekerijen. Gelet wordt op het welzijn tijdens het houden, transporteren en de slacht van de dieren.
- Ook raden we aan de effectiviteit van gebruikte bedwelmingmethoden te controleren om leed te besparen. En we vragen cijfers over onder andere sterfte, ziekte en slacht standaard te registreren en publiek te maken, zoals bij de varkens- en kippensector ook gebeurt.

### Bescherm welzijn tijdens doding

---

Bedwelming voor de slacht is momenteel alleen voor paling verplicht, maar alle andere vissen verdienen ook een pijnloze behandeling bij het doden. Hiermee kan Nederland tegemoetkomen aan de EU Verordening (EG 1099/2009) die eist dat vissen bij de doding elke vermijdbare vorm van pijn wordt bespaard<sup>15</sup>.

Voor meervallen is er ook een bedwelmingmethode ontwikkeld die voldoet aan de adviezen van de European Food Safety Authority (EFSA)<sup>16</sup> en 55% van de meervallen wordt nu bedwelmd voor de slacht<sup>17</sup>. Bedwelmingmethoden die bij andere gekweekte vissoorten in gebruik zijn, voldoen momenteel niet aan de adviezen van de EFSA en zijn dus niet zonder problemen of risico's. Het bedwelmen gebeurt door de vissen eerst uit het water te halen en daarna met een elektrische stroom of een slagpen te verdoven. De verdoving is mogelijk niet altijd effectief en toezicht en controle ontbreken. Hierdoor kan het welzijn van de vissen niet worden gegarandeerd en bestaat er een onaanvaardbaar risico dat vissen gewond en onbedwelmd worden geslacht.

Bijna alle vissen die men voor consumptie opvist, sterven aan boord of een langzame dood op ijs of ze worden levend gefileerd. Het verdoven van vissen voor de slacht is nog verre van gangbaar, maar de eerste stappen worden gezet. Zo bedwelmt Ekofish schol<sup>18</sup>. Ook kabeljauw kan aan boord bedwelmd worden<sup>19</sup>. Voor sommige vissoorten is meer onderzoek nodig, terwijl voor andere de uitdaging ligt in het operationaliseren en valideren van de bestaande technieken.

---

<sup>13</sup> Beantwoording Kamervragen over slacht aal, ministerie van LNV, 16 november 2020

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/16/beantwoording-kamervragen-over-slacht-aal>

<sup>14</sup> Kamerstuk 33835, nr. 173: Lijst van vragen en antwoorden over de Verantwoordingsrapportage 2019 NVWA, Tweede Kamer, 16 oktober 2020

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020Z19214&did=2020D41459>

<sup>15</sup> Artikel 3 lid 1 van de EU Verordening (EG 1099/2009) is van toepassing op vissen. In de Nederlandse regelgeving, Besluit houders van dieren, Hoofdstuk 1, paragraaf 3, artikel 1.11, worden vissen echter uitgesloten van bescherming bij de slacht.

<sup>16</sup> EFSA (2018) Guidance on the assessment criteria for applications for new or modified stunning methods regarding animal protection at the time of killing. <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/5343>

<sup>17</sup> TK (2020b) Verslag Landbouw- en Visserijraad van 21 september 2020. Kamerstuk 21 501-32, Nr. 1253.

[https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven\\_regering/detail?id=2020Z18142&did=2020D39210](https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z18142&did=2020D39210)

<sup>18</sup> <https://www.dierenbescherming.nl/wat-wij-doen/actueel/nieuws/nieuws-overzicht/positief-nieuw-schip-verdooft-vis-aan-boord>

<sup>19</sup> <http://humaneharvest.com/>

Naast het plaatsen en gebruiken van bedwelmsapparatuur is het belangrijk dat er, zoals in slachthuizen van dieren in de veehouderij, verplicht toezicht is van een functionaris voor het dierenwelzijn, die de bevoegdheid heeft om in te grijpen bij misstanden. Dat geldt voor de doding van zowel gekweekte als wilde vissen.

#### Aanbevelingen

- Verplicht bedwelming van meervallen om zo te voorkomen dat jaarlijks nog altijd honderdduizenden gekweekte meervallen op pijnlijke wijze worden gedood.
- Investeer in de ontwikkeling en toetsing van geschikte bedwelmsmethodes voor alle andere in Nederland gehouden vissoorten, zodat ook deze verplicht ingevoerd kunnen worden.
- Inventariseer samen met de Nederlandse visserijsectoren knelpunten en stel op basis daarvan een routekaart op en voer deze uit op weg naar een duurzame Nederlandse visserij waarin alle vissen pijnloos gedood worden. Deze kaart zou onder andere bestaan uit onderzoek, implementatie van bestaande technieken en wetgeving.
- Verplicht toezicht op het welzijn bij de slacht zowel bij gekweekte als wilde vissen. Bij die laatste zou dit gekoppeld kunnen worden aan het door het Europees Parlement aangenomen voorstel voor verplicht cameratoezicht op vissersschepen om dumpen van bijvangsten te voorkomen<sup>20</sup>.

### Innovatieve visvangstmethoden

---

Naar de effecten van de vangstmethoden die momenteel gebruikt worden op de Nederlandse vissersschepen op het welzijn van de gevangen vissen, is nooit goed wetenschappelijk onderzoek gedaan. De huidige vangstmethoden zijn niet ontwikkeld op een manier dat vissenleed zo veel mogelijk wordt voorkomen, terwijl er wel degelijk verbeteringen mogelijk zijn<sup>21</sup>.

Het is al bekend dat verwondingen kunnen worden verminderd door netten zonder knopen te gebruiken, de trekduur en treksnelheid te verlagen, door minder diep te vissen en door verdrinking te voorkomen bij het inhalen van de vis door de vis uit het net te pompen, in plaats van op te halen en alle vissen aan boord te storten<sup>21</sup>. Minder vissenleed levert ook voordelen op voor de vissers, omdat vissen die minder stress hebben gehad van betere kwaliteit zijn<sup>22</sup>. In de keten moet betere kwaliteit een betere prijs op gaan leveren.

Alleen als dierenleed bij de vangst en het doden voorkomen wordt door vangstmethoden daarop aan te passen en de juiste dodingsmethoden toe te passen in alle visserijtypen, kan men spreken van een 'duurzame visserij'.

#### Aanbevelingen

- Onderzoek voor elke vissoort en vismethode welke aanpassingen mogelijk zijn om lijden te beperken en werk samen met de sector aan de implementatie hiervan.

---

<sup>20</sup> <https://nos.nl/artikel/2372133-brussel-wil-camera-s-op-schepen-om-vissers-in-de-gaten-te-houden.html>

<sup>21</sup> Catching Up - Fish Welfare in Wild Capture Fisheries, Eurogroup for Animals, 2021.

<https://www.eurogroupforanimals.org/news/eurogroup-animals-launches-report-fish-welfare-wild-capture-fisheries>

<sup>22</sup> Sogn-Grundvåg G. et al. (2020) Fishing methods for Atlantic cod and haddock: Quality and price versus costs. Fisheries Research 230. 105672. <https://doi.org/10.1016/j.fishres.2020.105672>